Obecné pojmy pro kontrolu užitkovosti

Ú?el kontroly užitkovosti (KU)

Účel kontroly mléčné užitkovosti (KU) spočívá ve zjišťování množství mléka vyprodukovaného jednotlivými dojnicemi a ve zjišťování obsahu mléčných složek. Tyto podklady jsou využívány pro selekci a výpočet odhadu plemenných hodnot v kontrole dědičnosti.
Při KU se zjišťuje **dojivost**, **obsah tuku**, **bílkovin** a **laktózy**, **somatických buněk** a **močoviny**, případně další ukazatele kvality mléka. Produkce mléka a obsah složek se sleduje až do ukončení laktace.
Výstupy z KU jsou dále využitelné pro zlepšení jakosti mléka, hygieny jeho výroby, sledování zdravotního stavu zvířat a k řízení práce se stádem.

Oprávn?ná osoba k výkonu KU

KU krav na území České republiky (ČR) zajišťují oprávněné osoby, které k této činnosti získaly souhlas Ministerstva zemědělství ČR (MZe) a mají k tomu zaměstnance odborně způsobilé a řádně technicky vybavené dle § 7, odst. 2 plemenářského zákona. Oprávněné osoby zajišťující KU určí metodu kontroly, která bude v souladu s požadavkem chovatele a šlechtitelským programem chovaného plemene.

Kontrola pro KU

Dohled nad KU zajišťuje pověřená osoba MZe k výkonu činností dle plemenářského zákona, a to prostřednictvím inspektorů pověřené osoby. Pověřená osoba zabezpečuje zpracování a zveřejňování výsledků KU dle §7, odst. 7 plemenářského zákona.
Oprávněná osoba oznámí pověřené organizaci plánované kontroly v dohodnutém termínu a na dohodnuté období pomocí aplikace „Inspektor“. Pokud nastane v dohodnutém termínu náhlá změna, při které aplikace „Inspektor“ již neumožňuje změnu termínu zadat, je odpovědný pracovník oprávněné organizace povinen tuto skutečnost neprodleně oznámit příslušnému inspektorovi pověřené osoby.

Podmínky pro správný pr?b?h KU

Oznámení termínu provedení kontroly chovateli je přípustné až po dojení, které předchází KU. Pouze ve stájích, kde z důvodů organizace práce je třeba dalšího personálu pro zajištění správného průběhu KU, může pověřená osoba povolit jinou dobu oznámení.
Chovatel musí vytvořit podmínky pro řádné provádění KU. Pokud tyto podmínky nejsou vytvořeny, nemůže se kontrola užitkovosti uskutečnit.
Kontrolovaná zvířata musí být v kontrolní den identifikovatelná, aby byla možnost evidovat jejich

identifikační čísla podle přílohy č. 4 k vyhlášce č. 448/2006 Sb. ve znění pozdějších předpisů.
KU se provádí pouze u plemenic se zdravou mléčnou žlázou.
Jakákoliv skupina zvířat chovaná za stejným účelem a na stejném místě se považuje za celé stádo. Aby záznam o kontrole užitkovosti byl uznán za oficiální, musí se kontrola provádět u celého výše specifikovaného stáda. Stádo v KU může být rozděleno na kontrolované skupiny zvířat složené z jasně odlišných plemen nebo kříženců, nebo pokud jsou zvířata chována výrazně odlišným způsobem a na různých místech.

Data z KU

V záznamech o KU musí být uváděny skutečně zjištěné údaje o označení (identifikačním číslem), datu narození, užitkovosti, původu a plemenné hodnotě zvířete. Oficiální záznamy a výstupy z KU může vystavovat pouze pověřená osoba.
Údaje o užitkovosti zjištěné při kontrolním dojení se přebírají bez korektury. Veškeré opravy těchto údajů musí být prokazatelně doložitelné. U zvířat označených chovatelem jako nemocná, poraněná, ošetřovaná nebo v říji se musí pro výpočet údajů za laktaci použít skutečné hodnoty zjištěné v příslušný kontrolní den, pokud dojivost není nižší než 50 % dojivosti v předchozím kontrolním dnu.
Údaje z KU jsou zpracovány pomocí software (SW), za jehož vývoj a správu je zodpovědná pověřená osoba.

Intervaly kontrol

Intervaly kontrol jsou určeny standardy ICAR.
Intervaly mezi kontrolními dny metody A jsou v rozmezí 22 až 37 dní a to tak, aby minimální počet kontrol za kontrolní rok byl 11.
Interval mezi kontrolními dny může být 1x za kontrolní rok delší než 37, max. však 75 dnů (meziúdobí). V případě veterinární uzávěry může být až 100 dnů. Při nesplnění této podmínky je laktace krávy neuznaná. To se týká i případů, kdy byla první kontrola provedena více než 68. den po otelení.

Kontrolní den

Pro každou stáj se stanoví kontrolní den. Je to den, kdy začíná KU prvním kontrolním dojením a toto datum se považuje za datum kontroly. Krávy musí být dojeny v kontrolním dnu obvyklým způsobem, měnit postup je nepřípustné.
Dojnice musí být do KU zařazena při nejbližším kontrolním dnu po datu otelení. Pokud je doba od otelení kratší 6 dnů, údaje zjištěné ke krávě se nezpracují do databáze KU a jako první kontrola se zpracuje následující kontrolní den. Výsledky analýz individuálních vzorků odebraných do šestého dne laktace poskytnou chovateli orientační výsledky obsahových složek, počtu somatických buněk a koncentrace močoviny.
Pokud je první kontrolní den po 68. dnu laktace, laktace se stává neuznanou.
Osoba provádějící KU musí být přítomna ve stáji nebo dojírně po celou dobu kontrolního dojení, při kterém dochází k odběru individuálního vzorku mléka, aktivně se podílí na sběru dat a kontroluje identifikaci dojnic. Netýká se robotizovaného dojení. V případě že SW dojírny neumožnuje automatizovaný odečet nádojů, musí být technik přítomen všem dojením kontrolního dne.

Kontrolní rok

Kontrolní rok trvá 365 dní, v přestupném roce 366 dní. Začíná 1. října a končí 30. září následujícího roku.

Laktace

Laktace začíná následujícím dnem po otelení a končí, v případě nahlášení krávy jako zaprahlé, otelené nebo vyřazené. Za zaprahlou se považuje kráva, která nadojila méně než 3 kg mléka za den nebo méně než 1 kg za dojení.

Zjiš?ování dojivosti

Dojivost se vyjadřuje v kg s přesností na jedno desetinné místo.

Při odečtu hodnot výdojku z měřiče mléka pracovníkem provádějícím KU v průběhu kontrolního dojení, je údaj bezprostředně po změření zaznamenán do prvotního dokladu (Stájový zápisník, Stájová karta krávy apod.). Celková dojivost, ze všech dojení kontrolního dne, je zaznamenána do dokumentu Rozborový protokol, který je odeslán ke zpracování dat. Při elektronickém sběru dat může být změřený údaj ihned při dojení zaznamenán do elektronického RP (ERP), a to po záznamu identifikace krávy a záznamu kódu vzorkovnice. Funkci archivu má uložení prvotních dokladů elektronického sběru dat na SUPD s údaji zjištěnými při jednotlivých dojení. Při elektronickém sběru dat ve stájích s robotizovaným dojením (varianta A4-R) nejsou hodnoty výdojku zjištěného měřičem vkládány do ERP. Ze SW dojícího zařízení je exportován soubor s hodnotami výdojků z jednotlivých dojení za období 7 dnů a tato data slouží k vypočtu množství nadojeného mléka za kontrolní den podle unifikované metodiky ve výpočetním centru Plemdat.

Při přepisu nebo importu údajů o zjištěné dojivosti do ERP z datového souboru SW dojírny slouží jako prvotní doklad o zjištěné dojivosti opis dat identifikovaný datem, resp. časem zjištěného výdojku pro jednotlivé kontrolované dojnice s uvedením jejich identifikátoru, resp. datový soubor ze SW dojírny. Funkci archivu má uložení prvotních dokladů elektronického sběru dat na SUPD s údaji zjištěnými při jednotlivých dojení, a archiv použitých opisů nebo datových souborů z dojírny.
Za integritu dat je zodpovědná oprávněná osoba provádějící KU. Údaje o dojivosti ze SW dojírny jsou importovány bez úpravy.

Dojivost se musí zjišťovat a vzorky mléka se musí odebírat pomocí vybavení schváleného nebo předběžně schváleného ICARem, které musí být přesně kalibrováno.
Seznam schváleného a předběžně schváleného vybavení je publikován v „Pravidlech, standardech a směrnicích ICAR pro schvalování a kontrolu zařízení a vybavení“. Sekretariát ICAR tento seznam pravidelně aktualizuje.
Seznam povolených nebo podmíněně povolených měřičů a vah je aktuálně dostupný na adrese www.icar.org.
Přesnost vybavení používaného pro měření dojivosti a analýzu mléka musí být pravidelně a systematicky kontrolována pověřenou organizací, která kontroly provádí na základě metod schválených ICARem. Výsledky kontrol musí být archivovány po dobu 3 let.

Odb?r individuálních vzork?

Individuální vzorek mléka odebraný při kontrole užitkovosti musí být reprezentativní pro výdojek za 24 hodin nebo musí být korigován na 24hodinový výdojek dle uplatněných metodik.

Záznamy o KU

Záznamy o KU se vedou v elektronické podobě pomocí příslušného softwarového vybavení, případně se zapisují do předtištěných formulářů (již malé využití). Typy záznamů a jejich pořizování se řídí platnými zásadami pro zpracování automatického zpracování dat (AZD).

Identifikace individuálních vzork? mléka

Individuální vzorky mléka se označují automatickou identifikací - čárovými kódy z etikety vzorkovnice. Individuální vzorky musí být v každém okamžiku KU identifikovatelné.
Označení vzorkovnic pomocí čárových kódů organizuje na území ČR pověřená osoba. Pověřená osoba eviduje číselnou řadu čárových kódů a uvolňuje je do oběhu tak, aby byla v reálném čase zaručena nezaměnitelnost a jednoznačná identifikovatelnost všech vzorků mléka odebraných pro účely KU.
Etiketa na vzorkovnici určené pro analýzy mléka nesmí být nijak měněna (popisována) nebo využívána k dalším záznamům. Viditelně poškozené etikety s čárovými kódy nesmí být použity pro odběr vzorků.

Odesílání individuálních vzork? do laborato?e

Individuální vzorky musí být v přepravním boxu uloženy v souladu se záznamem v Rozborovém protokolu, v případě automatické identifikace individuálních vzorků při elektronickém sběru dat (ESD) nemusí být řazeny vzestupnou řadou. Vzorky bazénové, označené v dokumentu Rozborový protokol v čísle krávy 777777xxx (kde xxx je pořadové číslo bazénového vzorku), musí být v transportních boxech uloženy odděleně od vzorků odebraných pro zpracování v KU. Režim využití vzorků primárně odebraných pro KU k dalším analýzám, musí být předem dohodnut s příslušnou laboratoří.
Z důvodu zabezpečení co nejlepší kvality individuálních vzorků během kontrolního dne je nutné individuální vzorky ošetřené konzervačním prostředkem uchovávat v co možná nejchladnějším místě (nejlépe při +5 °C) a musí být zabezpečeny proti jakémukoli zneužití. Je třeba zabránit zmrznutí individuálních vzorků.
Po ukončení KU je objednávka rozboru vzorků řešena v rámci ESD pomocí SW určeného k plánování svozu vzorků do laboratoře z jednotlivých svozných míst. V případě **objednávky speciálních analýz vzorků mléka** (např. pTBC, BVD, zjištění březosti, ...) musí být použit **samostatný přepravní lístek přiložený ke vzorkům**.
Individuální vzorky je nutné dopravit do příslušného svozného místa co nejdříve po ukončení odběru. Transport individuálních vzorků organizuje a zajišťuje ČMSCH, a.s. Vzorky jsou předány do laboratoře pro rozbor mléka v Brně (LRM) ke zpracování. Individuální vzorky doručené ihned po kontrole přímo do laboratoře budou až do zpracování uloženy v chladicím boxu laboratoře. Individuální vzorky nekvalitní, neoznačené, doručené do LRM jako znečištěné budou z rozboru vyloučeny.
Transportní boxy musí být označeny etiketou s čarovým kódem. Transport individuálních vzorků je organizován tak, aby časově a technicky vyhovoval všem platným normám a předpisům souvisejícím s analytickou činností v oblasti syrového mléka, které je laboratoř povinna dodržovat.

Chovatelé mají nyní možnost zobrazení

kalendáře, který zobrazuje plánované svozy vzorků z veřejně přístupných míst. Na tato místa chovatelé mohou dovézt vzorek pro rozbor mléka, který bude následně převezen do LRM v Brně. Zelené zatržítko značí, že na dané místo je technikem KU objednán svoz, a tudíž bude zajištěn odvoz vzorku v daný den.

Revize č. 15
Vytvořeno 24 listopadu 2025 22:03:26 uživatelem Michaela Švestková
Aktualizováno 20 ledna 2026 14:03:38 uživatelem Michaela Švestková